

Napoleon

H.Lindqvist

Dec 30, 2004 - Jan 1, 2005

Napoleons saga tillhör en av den moderna historiens legender. Ett namn som frknippats med sina illustra fregngare ssom Alexander den Store och Julius Ceasear, och som besudlats av efterfljare ssom Stalin och Hitler. En biografi ver ett liv som detta kan knappast bli annat n fngslande, ett hndensedigrare r svrt att tnka sig.

Lindqvist, en av historiker av facket bespottad journalist, har nu riktat blicken p en riktig guldklimp. Biografier ver Napoleon r legio, hundratals, om inte tusentals, m ha skrivit under rens lopp. De flesta undermliga, inexakta och rentav lgnaktiga. P vad stt skiljer sig Lindqvists ver mngden.?

Frgan r retorisk och kan inte besvaras utan mer omfattande komparativa studier, en mda knappast motiverad att underkasta sig. Lindqvist r den frklarande magistern, som varsamt lotsar lsaren igenom en snrskog av frvirrande fakta och vervldigande dokumentation. Boken r knappast skriven med utngspunkt ur nytt kllmaterial utan vilar, som verk av denna omfattning, p sekundra och tertira kllor. Lindqvist ger sig inte ut att vara historiker, hans ambition r att frstr och upplysa. Prosan r ltt, oftast slarvig, aldrig kravande, knappast avsedd att stlla till eftertanke. Vad som sttes i centrum r personen, eller snarare glittret kring personen, socitetsreportaget. Vi fr reda p hus Napoleon r kldd, hur han ser ut, hrets stripighet, hudens frg, fternas storlek. Att han aldrig lrde sig att tala franska utan korsiansk brytning blir vi pminda om och om igen. Och framfr allt s tilltes vi kika genom nyckelhlet och spionera p hans krleksliv. Napoleon r ingen kvinnokarl. Fr en ung man av hans stllning (trots allt tal om hans hisnande klassresa s tillhrde han trots allt adeln, m vara den provinsiellt korsianska) var han anmrkningsvrt oerfaren. Hans frsta krlek var den unga borgarkvinnan Desiree, och under normala omstndigheter den som han troligen skulle ha fst sig vid fr livet, hade han inte katapulterats in i det hektiska njeslivet och fallit huvudstupa fr en bedagad sknhet, en lsaktig nka, vars erotiska charm ltt snrjde honom. Lindqvist drjer vid hans italienska flttg, hur han varje dag skrev gldande brev till sin lskarinna, utan att p ngot sett f ett liknande gensvar. Hennes brev var korta, kyliga och sporadiska, upptagen som hon var med en annan lskare. Av Lindqvists bok fr man ltt intrycket att passionen fr Josephine, som Napoleon dpt henne till, var hans allt verskuggande intresse. En sdan passion r det ltt fr lsaren att identifiera sig med och frst. Josephine, vars vidlyftiga liv, inte bara ekonomiskt, knappast var en hemlighet fr honom, upphjdes s smningom till kejsarinna, kanske mindre av sentimentalitet (ven om ett visst mtt av denna inte kan bortses ifrn) n berkning, ty Napolen var mngen gng driven till att skilja sig frn henne. Dock skilsmssan blev s smningom ett faktum, nr Napoleon trstande efter en arvinge, ktade ett vp till prinsessa, dotter till den sterikiske kejsaren. Hon lr efter den inledande frlusten av oskulden ha viskat 'en gng till'. Dremellan frekommer ett par namn, bland annat en polskas. Ett antal barn lr ha resulterat under dessa tillfliga frbindelser, dock som s ofta med faderskapet (tills helt nyligen), svrt och ibland omjligt att dokumentera. Frgan r sledes ppen huruvida det frekommer ngra direkta ttlingar till

Napoleon den som idag r. Napoleons storhet bygger p hans fltmssiga bravader. Den franska revolutionen sopade rent hus och gav till unga driftiga frmgor mjligheter att briljera som aldrig fr. Med entusiastiska hoper av vrnppliktiga, en av revolutionens mnnga frukter, och ungdomligt militrt nytnkande, var det kanske inte s underligt att Napoleon rnte framgngar mot militrt rigida och konservativa motstndare. Lyckan str den djrve bi, och Napoleons lyckliga stjrn hll sig ver horisonten i dussinet r, men i detta lnga loppet var hans vlde dmt. Den katastrofala marschen mot Moskva innebar slutet p legenden om den overvinnerlige, och vad som sedan fljde, trots mnngen desperat seger p slagfltet, var oundvikligt. Lindqvist beskriver kortfattat de olika bataljerna, lika spnnande fr pojken som amors strider m vara fr mannen. Damm och rk, och liken staplas. Dock r beskrivningarna schablonartade, Lindqvist vet vl lika lite som beflhavaren varfr kaos utmynnar i triumf. Frfattaren frmr inte trnga in under huden, och den ambitionen har vl heller aldrig fresvat honom, vad som presenteras r legenden. Vad slr en? Napoleons arbetsfrnga. Det r i arbetet en man r mest intim, det som trots allt binder honom djupare n erotikens tomteblöss. Tidigt upp p morgonen. Stenhrd disciplin. Napoleon r bildad, vllst, minnesgod och med en fenomenal frnga att hlla reda p detaljer. Liksom de flesta tyranner r han obengen att delegera utan vill ha kontroll p allt. Det r som vrlden r ett fantasifoster, skapad och upprthllen av individen in i minsta detalj, och som utan den stndiga tanken skulle upplsas och frintas. Napoleon r ett barn av revolutionens ideer, och framfr allt prglad av upplysningstiden, trots terfallen till prakt och pomp och dynastiska ambitioner. Duglighet skall glla mer n brd. De ervrade lnderna reformeras, livegenskap avskaffas, nya lagar stiftas. Ambitionen r att skapa ett fredens vlde, med gemensam valuta och blomstrande handel. Detta r denna idealism, som fr tyrannen Napoleon att hja sig ver sina sentida epigoner. En idealism som fyller storhetsvansinnet med innehll och ml. Motstndet frn omvrlden bestr av tv komponenter. Dels skrcken fr den nya tidens ideer, att den franska revolutionen skall sprida sig ver hela Europa; och dels maktrivaliteten. Den frra representeras av de stliga auktoritra regimerna. De medeltida kejsardmena Ryssland och sterrike. Det senare av krmarnationen England, vars begynnande vrldshravlde, hotas av den dominerande kontinentalmakten. De frra tuktas upprepade gnger p slagfltet, de senare frskes frgves betvingas via en lckande blockad. Den svenska rollen i detta skeende r hgst marginell, men Lindqvist gr allt fr att den svenske lsaren skall knna sig delaktig i frloppet. Napoleon bekmpas och besegras och frvisas till Elba. Sin vana trogen gr han till aktion, organiserar, reformerar, men uppgiften r inte hans kapacitet vrdig. Han reser sig n en gng, tgar i triumf mot Paris, forna avflingar vnder ter kappan. Hundra dagar varar hans brittsommar, sedan beseglas hans slutgiltiga de vid Waterloo. Han slutar sina dagar i fngenskap p St-Helena. En vindpinad tropisk med alla de nackdelar en sdant klimat r behftat med utan dess frdelar. Napoleon fryser under malariantet. Rtt och fuktigt, rttorna krlar veralt. Han ledes, lser och promenerar. Kanske vrldshistoriens mest vlbevakade fnge ngonsin. Han tar emot audienser, fr konversationer, dikterar sin biografi. Slutligen avlider han, drygt femtio, troligen, som s mnnga andra av sina nra slktingar, ett offer fr magkrftan som ven knep hans fader i unga r. Men Napoleon fr till slut sin upprttelse. Han frs tillbaka till Frankrike, hans vl beseglade lik anmrkningsvrt vlbehlllet. En triumfbge uppfres, ett mausoleum likas. En gudom jordfstes. Under sin storhetstid hade han sina nrmaste vl srjda fr ssom furstar och kungar. Nr hans vlde vacklar vnder de sig emot vlgraren. De strtar tillsammans med honom, ven om en

av hans brorsner (och styv-barnbarn) lyckas med konststycket att terupprtta kejsardmet, och i processen, som Marx anmrkte, teruppspela en tragedi ssom fars. Napoleontiden fascinerar, en outtmilig klla fr romaner. En tid av omvlvningar, prakt och intriger. Med Napoleon fl Frankrike, och har sedan dess varit en patetisk andrahandsmakt, fortfarande nostalgiskt tillbakablickande p sin storhetstid, som vore den Frankrikes rttmtiga.

January 2, 2005 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden* ulfp@chalmers.se